

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΕΓΙΚΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η Πράξη "Εκπαίδευση Αλλοδαπών & Παλιννοστούτων Μαθητών" υλοποιείται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
Υποδράση: Ενδοσχολική Επιμόρφωση, Επιστ.υπεύθυνη: Μαρία Λιακοπούλου

Ενδοσχολική βία στο πολυπολιτισμικό σχολείο: αναγνώριση, πρόληψη και αντιμετώπιση

29 Νοεμβρίου, 20 Δεκεμβρίου 2012
& 25 Ιανουαρίου 2013

21^ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην αποκάλυψη της κακοποίησης: Η ευαλωτότητα των αλλοδαπών μαθητών

Όλγα Θεμελή
Επίκουρη Καθηγήτρια Εγκληματολογικής
Ψυχολογίας
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στο επίπεδο της θεωρίας και της θεσμικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων των παιδιών, η Ελλάδα δε διαφοροποιείται σημαντικά από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, αν και διαθέτει ένα πλούσιο νομικό οπλοστάσιο, σε επίπεδο εφαρμογής των θεμελιωδών αρχών για την προστασία, πρόασηψη και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, αδιαφορεί συστηματικά. Έτσι η κοινωνική θέση των παιδιών στη χώρα μας εξακολουθεί να είναι υποβαθμισμένη. Οι ανήλικοι αποτελούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη κοινωνική ομάδα απέναντι σε κάθε μορφή θυματοποίησης. Δε συνιστούν μόνο η κακοποίηση, η εργασιακή εκμετάλλευση και η παράνομη διακίνηση ανηλίκων σοβαρές παραβιάσεις απέναντι στις οποίες φαίνεται να είναι πιο ευαίσθητοποιημένη η κοινή γνώμη.

Τι γνωρίζουμε για παράδειγμα για τους ασυνόδευτους ανήλικους, τα παιδιά πρόσφυγες, τα τσιγγανάκια, τους ανήλικους παραβάτες, τα παιδιά που μεγαλώνουν με τη μητέρα τους στη φυλακή, τα παιδιά των ιδρυμάτων;

Τι γνωρίζουμε για το κατ' εξοχήν έγκλημα της αφανούς εγκληματικότητας, την κακοποίηση ανηλίκων; Τι σημαίνει κακοποίηση και παραμέληση ανηλίκων; Ποια η έκταση του προβλήματος; Ποιες οι μορφές της; Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς ενός κακοποιημένου – θυματοποιημένου παιδιού; Ποιοι είναι οι παράγοντες ευαλωτότητας; Ποιες οι συνέπειές της; Ποιες οι ομάδες υψηλού κινδύνου θυματοποίησης; Ποιες οι δυνατότητες πρόληψης και παρέμβασης σε περιπτώσεις θυματοποίησης αλλοδαπών μαθητών;

Έμφαση θα δοθεί στο ρόλο του εκπαιδευτικού. Υπογραμμίζεται μεταξύ άλλων πως οι εκπαιδευτικοί έχουν την υποχρέωση να προβούν σε αναφορά του περιστατικού (υποχρέωση ως δημοσίου υπαλλήλου, σύμφωνα με Κ.Π.Δ., Κεφ. 2, αρθ.37, παρ.2) στις αρμόδιες υπηρεσίες για να προστατεύσουν το παιδί.

Στις μέρες μας η ανάγκη για την ανάπτυξη τόσο ατομικής όσο και συλλογικής ευθύνης προβάλλει επιτακτικότερα από ποτέ. Σε ένα κράτος δικαίου η προστασία της ανηλικότητας αποτελεί ύψιστη υποχρέωση.

Βιβλιογραφία

- Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. (1998). *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης*. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα
- Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. (1987). *Κακοποίηση και Παραμέληση Παιδιών*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
- Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. (1988). *Κακοποίηση - Παραμέληση Παιδιών: Εμπειρία δέκα ετών*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
- Γιωτάκος, Ο. (2011),(Επιμ.). *Κακοποίηση παιδιού και εφήβου: Ανίχνευση, αντιμετώπιση, πρόληψη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο. Αρχιπέλαγος.
- Γιωτάκος, Ο. (Επιμ.). (2006). *Ο κύκλος της κακοποίησης*. Εκδόσεις Αρχιπέλαγος.
- Γιωτάκος, Ο. και Πρεκατέ, Β. (2006), (Επιμ.), *Σεξουαλική Κακοποίηση – Μυστικό; Όχι πια* (σελ. 205-226), Ελληνική Εταιρία Μελέτης και πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (1998). *Οδηγός για την αναγνώριση και την αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.
- Λουμάκου, Μ., Μπεζέ, Λ. (επιμ.). *Το παιδί και τα Δικαιώματά του*. Εργαστήριο Ψυχολογίας του Παιδιού. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2006.
- Νάσκου – Περάκη, Π. (1990). *Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού*, Τετράδια Διεθνούς Δικαίου, 17, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Νικολαΐδης, Γ. και Σταυριανάκη, (επιμ.), (2010). *Βία στην Οικογένεια – Τεκμηριωμένη Πρακτική και Τεκμήρια από την Πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΨΜ,
- Σκάρα, Ρ., Λεωνίδα, Μ. (2005). *Συλλογή Συμβάσεων και Διεθνών Κειμένων για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Χρήσιμες ιστοσελίδες

www.0-18.gr Συνήγορος του Παιδιού

www.somatikitimoria.gr Η σελίδα του Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά

www.ich.gr Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Σχολικός Εκφοβισμός (bullying) και Θυματοποίηση μαθητών από μαθητές: ειδικά χαρακτηριστικά και αντιμετώπιση του φαινομένου

Άκης Γιοβαζολιάς

Επίκουρος Καθηγητής Συμβουλευτικής Ψυχολογίας

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού μαθητών από συμμαθητές τους γίνεται ολοένα και εντονότερο προκαλώντας προβλήματα στην ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας και καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη για θέσπιση κατάλληλων μέτρων που θα μειώσουν τέτοιου είδους περιστατικά. Στη συγκεκριμένη εισήγηση συζητιέται η έκταση του φαινομένου στην ελλαδική και τον διεθνή χώρο, τα είδη του σχολικού εκφοβισμού, η αιτιολογία του, τα χαρακτηριστικά των εκφοβιστών και των θυμάτων, καθώς και οι συνέπειες που προκύπτουν σ' αυτούς μακροπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται προτάσεις για τον χειρισμό και την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου εντός του σχολικού πλαισίου από τους εκπαιδευτικούς.

Βιβλιογραφία

- Andreou, E. (2000). Bully/victim problems and their association with psychological constructs in 8- to 12-year-old Greek schoolchildren. *Aggressive Behavior*, 26, 49-56.
- Αρτινοπούλου, Β. (2001). Βία στο σχολείο. Έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη.
- Γιοβαζολιάς, Θ., Κουρκούτας, Η., & Μητσοπούλου, Ε. (2008). Σχολικός Εκφοβισμός, Θυματοποίηση και Τύποι Διαπαιδαγώγησης του Πατέρα: Ψυχοπαιδαγωγικές και Συμβουλευτικές Παρεμβάσεις. Στο Μ. Μαλικιώση & Α. Παπαστυλιανού (επιμ). Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στους Άντρες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Giovazolias, T., Kourkoutas, E., Mitsopoulou, E., & Georgiadi, M. (2010). The relationship between perceived school climate and the prevalence of bullying behaviour in Greek schools: Implications for preventive inclusive strategies. *Behavioural and Social Sciences Journal*, 5, 2208 - 2215.
- Olweus, D. (1994). "Annotation: Bullying at school: Basic facts and effects of a school based intervention program." *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 1171-1190.
- Rigby, K. (2008). Σχολικός Εκφοβισμός: Σύγχρονες Απόψεις (Επιμ. Έκδ. Θ. Γιοβαζολιάς). Αθήνα: Εκδ. Τόπος.

Smith, P. K., Talamelli, L., Cowie, H., Naylor, P., & Chauhan, P. (2004). Profiles of non-victims, escaped victims, continuing victims and new victims of school bullying, *British Journal of Educational Psychology*, 74, 565–581.

Διαχείριση συγκρούσεων στο σχολικό πλαίσιο – Αποτελεσματική επικοινωνία

Άκης Γιοβαζολιάς

Επίκουρος Καθηγητής Συμβουλευτικής Ψυχολογίας

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στην προσπάθειά του να βρει μια θέση μέσα στο σχολικό πλαίσιο, το παιδί χρησιμοποιεί διάφορους τρόπους: μερικές φορές προσπαθεί με τη συμπεριφορά του να κερδίσει την προσοχή των άλλων, άλλες πάλι προσπαθεί να δείξει τη δύναμή του, άλλοτε επιθυμεί να τιμωρήσει ή να «πατίσει» με βία, και άλλοτε να δείξει την ανεπάρκειά του. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να μπορούν να κατανοήσουν το παιδί και τους στόχους της συμπεριφοράς του για να μπορέσουν να το βοηθήσουν και να το καθοδηγήσουν ώστε να γίνει ευτυχισμένο και καλά προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις της κοινωνίας. Μια απαραίτητη προϋπόθεση για να συμβεί αυτό είναι η εδραίωση μιας καλής επικοινωνίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων.

Τι σημαίνει όμως σωστή, αποτελεσματική επικοινωνία και πώς επιτελείται; Σωστή επικοινωνία σημαίνει ότι ακούμε και ερμηνεύουμε το μήνυμα του παιδιού έτσι όπως εκείνο το εννοούσε. Η σωστή επικοινωνία επιτελείται όταν η διαπροσωπική αλληλεπίδραση ακολουθεί κάποιους κανόνες. Δηλαδή, η αλληλεπίδραση στηρίζεται στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη συμπεριφορά και τις πράξεις του παιδιού, στην απόφασή μας για το πώς θα αντιδράσουμε και θα δράσουμε σε αυτές και στον τρόπο με τον οποίο θα αντιληφθούμε την αντίδραση του παιδιού στις δικές μας ενέργειες. Δηλαδή, η αλληλεπίδραση ξεκινάει από την αντίληψη, προχωράει στην απόφαση για τον τρόπο με τον οποίο θα δράσουμε και καταλήγει στην ίδια τη δράση, ενώ παράλληλα αντιλαμβανόμαστε την αντίδραση του παιδιού στις δικές μας ενέργειες. Αυτή η διαδικασία επαναλαμβάνεται σε κάθε είδος διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης και παρέχει το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι άνθρωποι χτίζουν και διατηρούν σχέσεις.

Στο συγκεκριμένο σεμινάριο θα γίνει προσπάθεια ώστε οι συμμετέχοντες να ενδυναμώσουν την ικανότητά τους στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού πλαισίου για τους μαθητές τους, με σκοπό την πρόληψη αλλά και παρέμβασή τους σε συγκρουσιακές καταστάσεις εντός του σχολικού πλαισίου. Έμφαση θα δοθεί στην εξοικείωση με αποτελεσματικούς τρόπους επικοινωνίας με τους έφηβους μαθητές τους.

Βιβλιογραφία

- Κούρτη, Ε. (1995) *Διαπροσωπική επικοινωνία: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Μάγια
- Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (2001). *Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πολεμικός, Ν. & Κοντάκος, Α. (Επιμ.) (2002) *Μη-λεκτική επικοινωνία. Σύγχρονες θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Satir, Virginia. (1989) *Ανθρώπινη επικοινωνία*. Αθήνα, Δίοδος
- Τριλίβα, Σ. Chimienti, G. (1998) *Πρόγραμμα ελέγχου των συγκρούσεων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Weare, K. & Gray, G. (2000). *Η προαγωγή της ψυχικής και συναισθηματικής υγείας στο σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα